

Scenariusz lekcji

DEZINFORMACJA

KLASA IV

ĆWICZENIA

Klasa:

IV-VIII

Temat:

**SUPERMOCE CZY SUPERKŁAMSTWA? – JAKA JEST TWOJA OPINIA
O DEEPPFAKACH?**

Pytanie kluczowe (problemowe):

**SUPERMOCE CZY SUPERKŁAMSTWA? – JAKA JEST TWOJA OPINIA
O DEEPPFAKACH?**

Czas realizacji:

45 MINUT

Warto wiedzieć – wprowadzenie do zajęć

W XXI wieku, gdy umiejętność krytycznego myślenia i higiena cyfrowa nabierają rangi kluczowych kompetencji, rozmowa o dezinformacji staje się podstawowym wyzwaniem. Obecnie ogromne zagrożenie stanowi technologia deepfake – ultrarealistyczne fałszerstwa wideo i audio tworzone przez sztuczną inteligencję. To już nie jest science fiction, ale łatwo dostępne narzędzie, z rezultatami użycia którego nasi uczniowie spotykają się w sieci, często nie zdając sobie z tego sprawy.

Znajomość mechanizmu powstawania deepfake'ów może uchronić dzieci przed cyberprzemocą. Fałszywe kompromitujące nagrania z udziałem uczniów mogą stać się wiralami w mediach społecznościowych, przyczyną nękania i wykluczenia społecznego, wreszcie nieodwracalnych szkód dla reputacji i zdrowia psychicznego.

Ucząc młodzież o deepfakach, dajemy im narzędzia do obrony, budujemy świadomość i odpowiedzialność za to, co wrzucają do sieci.

Cele szczegółowe powiązane z podstawą programową

Uczeń/uczenica:

- wyjaśnia, co to jest dezinformacja i jaki jest jej cel;
- wyjaśnia, co to jest deepfake i jaki jest jego cel;
- potrafi zidentyfikować potencjalnie fałszywe treści video;
- wskazuje pozytywne i negatywne aspekty wykorzystania AI w tworzeniu filmików.

Kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się.

Kryteria sukcesu dla ucznia/uczennicy

1. Potrafię wyjaśnić co to jest deepfake i podać jego cel.
2. Za pomocą dwóch przykładów wyjaśniam, jak rozpoznać deepfake.
3. Umiem wyjaśnić pozytywne i negatywne aspekty stosowania AI w tworzeniu filmów

Wskazówki do przeprowadzenia zajęć:

- Zajęcia są okazją do porozmawiania z uczniami o treściach, które oglądają w Internecie. Ważne jest, by nie krytykować tego, co proponują im algorytmy, ale skupić się na tym, które z tych treści mogą być wygenerowane przez AI i być deepfakeami.
- Podsumowaniem zajęć może być stworzenie plakatu/broszury o deepfakeach, którą młodzież udostępni na forum społeczności szkolnej, podnosząc świadomość pozostałych uczniów.
- Jeśli nauczyciel ma przestrzeń, może zaproponować uczniom utworzenie swojego filmiku z wykorzystaniem przygotowanych awatarów np. w programie Vizdnoz: www.vidnoz.com. Warto jednak ustalić z uczniami zasady, np. filmiki nikogo nie obrażają, są na temat związany ze szkołą itp.

Metody/techniki pracy

- Pogadanka,
- rutyna krytycznego myślenia: POMYŚL – ZANJDŹ PARĘ – PODZIEL SIĘ,
- praca w grupach – krytyczna analiza tekstu medialnego,
- praca z filmem,
- dyskusja – w trójkach i na forum klasy.

Formy pracy

- indywidualna;
- grupowa – praca w parach, trójkach i grupach.

Środki dydaktyczne

ZAŁĄCZNIK NR 1. Karta pracy w grupie,

ZAŁĄCZNIK NR 2. Deepfake – jak nie dać się nabrać?,

FILMIKI Z TIKTOKA,

FILM: <https://www.youtube.com/watch?v=U4OF2BTQrLs>

Pomoce dydaktyczne

- komputer i projektor

Opis przebiegu zajęć/lekcji

Wprowadzenie

1.

Pogadanka – nauczyciel pyta uczniów, czy bawili się kiedyś albo widzieli używanie różnych filtrów w mediach społecznościowych (np. filtr płaczu, filtry z okazji świąt itp.). Jak one działały, jak ich używali?

2.

Praca w parach – rutyna krytycznego myślenia: POMYŚL – ZANJDŹ PARĘ – PODZIEL SIĘ

I etap – nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się, co „robi” telefon, żeby dodać nam dany filtr (przykładowe odpowiedzi: rozpoznaje twarz, dodaje śmieszne uszy, twarze postaci z bajek itp.)

II etap – nauczyciel łączy uczniów w pary, które wymieniają się swoimi pomysłami.

III etap – na forum klasy nauczyciel prosi uczniów z poszczególnych par o zaprezentowanie swoich pomysłów.

Część główna

1.

Pogadanka – nauczyciel wyjaśnia uczniom, czy jest deepfake:

Deepfake – to zaawansowana technika manipulacji wideo i audio, która wykorzystuje sztuczną inteligencję (AI) do zastępowania twarzy lub głosu kogoś innego.

2.

Praca w grupach z filmem – nauczyciel włącza kolejno oba filmiki z TikToka, następnie prosi uczniów o dyskusję i uzupełnienie kart pracy.

Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel zaprasza uczniów do dyskusji.

Warto skupić się na korzyściach i zagrożeniach z tworzenia i udostępniania tego typu filmików.

3.

Praca z filmem – nauczyciel włącza film <https://www.youtube.com/watch?v=U4OF2BTQrLs>. Prosi uczniów, aby samodzielnie zrobili notatkę wg Załącznika nr 2. Deepfake – jak nie dać się nabrać? Po upływie kilku minut nauczyciel prosi uczniów o zaprezentowanie swoich wniosków

4.

Pogadanka – w pierwszych minutach filmiku ekspertka mówi: „deepfake to manipulacja wizerunkiem czy głosem danej osoby przy wykorzystaniu metod sztucznej inteligencji”.

Skąd sztuczna inteligencja ma dostęp do wizerunku i głosów?

Przykładowa odpowiedź: z filmików i zdjęć w sieci.

Nauczyciel opowiada, jak powstaje deepfake:

Wyobraź sobie, że chcesz stworzyć deepfake, w którym Leonardo DiCaprio występuje w roli Jamesa Bonda (zamiast Daniela Craiga). Praca nad tym projektem ma dwa podstawowe etapy:

I ETAP – trening (nauka): Sztuczna inteligencja (a konkretnie specjalny rodzaj sieci neuronowej) analizuje tysiące zdjęć i filmów z Leonardo DiCaprio oraz Danielem Craigiem. Uczy się wszystkiego: jak wygląda ich twarz pod każdym kątem, jak się uśmiechają, marszczą czoło, mrugają, jakie mają tiki nerwowe i jak poruszają ustami, gdy mówią.

II ETAP – generowanie (tworzenie): Po zakończeniu „treningu” AI potrafi cyfrowo „nałożyć” twarz DiCaprio na ciało Craiga w filmie o Jamesie Bondzie, klatka po klatce. Dopasowuje oświetlenie, mimikę i ruchy ust tak, aby całość wyglądała spójnie i naturalnie. Ten sam proces można zastosować do głosu, tworząc klon, który potrafi wypowiedzieć dowolne zdanie.

5.

Dyskusja na forum – nauczyciel zadaje pytanie kluczowe: Supermoce czy superkłamstwa? – jaka jest Twoja opinia o deepfakach? i prosi uczniów o przedstawienie ich opinii na ten temat.

Podsumowanie z ewaluacją i refleksją uczniowską

1.

Praca w parach – jak chronić się przed deepfakami? – uczniowie rozwijają i ustalają, jakich zasad należy przestrzegać, żeby nie dać się zmanipulować deepfakom.

Przykładowe odpowiedzi:

1. Nie publikuj swoich zdjęć, żeby nie być ofiarą deepfaków.
2. Nie wierz we wszystko, co oglądasz.
3. Oglądając filmiki, należy się zastawiać, czy filmik ma sens, czy postać naprawdę mogła powiedzieć dane słowa, komu zależy na tym, żeby taki filmik powstał?
4. Poszukaj szczegółów: mrugania, ostrości konturów itp.
5. Jeśli masz wątpliwości, zapytaj dorosłego.

2.

Ewaluacja – nauczyciel prosi uczniów o podsumowanie, które elementy zajęć były dla nich ważne i dlaczego.

Załącznik nr 1.

PRACA W GRUPACH

Czy to jest dezinformacja?

FILM 1

Po obejrzeniu filmików ustalcie wspólnie odpowiedzi i zapiszcie je:

1.

W jaki sposób został utworzony?

.....
.....

2.

Dlaczego takie filmiki powstają?

.....
.....

3.

Jakie przynoszą korzyści?

.....
.....

4.

Jakie przynoszą zagrożenia?

.....
.....

FILM 2

1.

W jaki sposób został utworzony?

.....

.....

2.

Dlaczego takie filmiki powstają?

.....

.....

3.

Jakie przynoszą korzyści?

.....

.....

4.

Jakie przynoszą zagrożenia?

.....

.....

Przykładowe odpowiedzi

FILM 1 – FILMIK O TUTENCHAMONIE NA LEKCJI HISTORII

W jaki sposób został utworzony?

Wykorzystano postać historyczną, faraona, podłożono dźwięk, tak żeby postać opowiadała o osiągnięciach starożytnego Egiptu.

Dlaczego takie filmiki powstają?

Lekcje są atrakcyjniejsze, uczniom łatwiej sobie wyobrazić omawianą sytuację.

Jakie przynosi korzyści?

Uczniowie chętniej się uczą, są ciekawsi, zmotywowani.

Jakie przynosi zagrożenia?

Nie możemy tylko oglądać filmików, warto też czytać i rozmawiać o różnych zagadnieniach

FILM 2 – ŚPIEWAJĄCY POLITYCY

W jaki sposób został utworzony?

Wykorzystano zdjęcia polityków, podłożono piosenkę disco polo, żeby powstał teledysk.

Dlaczego takie filmiki powstają?

Ich twórcy chcą ośmieszyć pojawiające się w nich osoby, wywołać śmiech u odbiorcy.

Jakie przynoszą korzyści?

Rozrywkę, czasem poparcie dla polityka.

Jakie przynosi zagrożenia?

Ktoś może uwierzyć, że to prawda, że nie jest to montaż.

Załącznik 2.

Deepfake – jak nie dać się nabrać?

Na podstawie obejrzanego filmu, udziel odpowiedzi.

1.

Napisz dwie ważne wg Ciebie informacje o deepfakach?

.....

.....

2.

Napisz, po czym rozpoznać, że oglądany filmik to deepfake?

.....

.....

nauczyciel

Przykładowe odpowiedzi

Napisz dwie ważne wg Ciebie informacje o deepfakach?

Potrzebują dużo zdjęć, żeby „nauczyć” się postaci.

Powstają przy użyciu AI.

Napisz, po czym rozpoznać, że oglądany filmik to deepfake?

Po oczach – mogą się nie poruszać.

Po ustach – ruchy warg nie pasują do wypowiedzanych słów.

Po wyglądzie twarzy – zniekształcenia, rozmyte kontury twarzy.